

ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15/10/2021 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΙΑΒΑΣΤΗΚΕ ΤΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑ (ΠΕ02) -ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Στη Μακεδονία το 1900 κατοικούσαν Ρωμιοί (πρώην Ρωμαίοι πολίτες) με ελληνική εθνική συνείδηση (ελληνόφωνοι, σλαβόφωνοι και βλαχόφωνοι), Τούρκοι, Αλβανοί, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αρμένιοι, Εβραίοι, Ρουμάνοι, αλλά και άλλοι λαοί σε μικρούς αριθμούς. Τα σλαβικά έθνη είχαν εγκατασταθεί σε εδάφη του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους τον 6ον αιώνα μΧ. Η προσπάθεια της Βουλγαρίας να ενσωματώσει τη Μακεδονία άρχισε επίσημα, με την ίδρυση της σχισματικής βουλγαρικής «Εξαρχίας» το 1871 και της Βουλγαρικής Ηγεμονίας το 1878 —με υποκινητή τη Ρωσία — που μέσω της Βουλγαρίας επεδίωκε να αποκτήσει πρόσβαση στο Αιγαίο. Έτσι Βούλγαροι πράκτορες, προπαγάνδιζαν την ένταξη στην Εξαρχία, ιερούργουσαν στη βουλγαρική γλώσσα και βάφτιζαν τους χωρικούς. Όμως βαθμιαία οι Βούλγαροι άρχισαν να χρησιμοποιούν βία —ψυχολογική και σωματική— σε βάρος των ανθιστάμενων στις πιέσεις τους πατριαρχικούς χωρικούς. Έως το 1900 η Εξαρχία κατόρθωσε να έχει στη δικαιοδοσία της 6 από 32 επισκοπές της Μακεδονίας.

Ως Μακεδονικός Αγώνας ορίζεται κλασικά ο αντάρτικος αγώνας των Ελλήνων εναντίον των Βουλγάρων ανταρτών για την υποστήριξη της αφοσίωσης του πληθυσμού στον Πατριάρχη και τη διάσωση της ελληνικότητας της Μακεδονίας. Τυπικά ο αγώνας εντοπίζεται στα έτη 1904-1908, αλλά είχε αρχίσει πολύ νωρίτερα. Οι αντίπαλοι λειτουργούσαν κάτω από την καθοδήγηση δυο οργανώσεων. Της βουλγαρικής «Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης» και του «Ελληνικού Μακεδονικού Κομιτάτου».

Οι Βούλγαροι θα επεδίωκαν τη μελλοντική ενσωμάτωση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία, κατά το προηγούμενο της ελληνικότατης Ανατολικής Ρωμυλίας (Βόρειας Θράκης). Παράλληλα με τους Σεντραλιστές είχε ιδρυθεί στη Σόφια το 1894 και η Εξωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (στα βουλγαρικά ΒΜΚ), η οποία επεδίωκε χωρίς ενδιάμεσο στάδιο την άμεση ενσωμάτωση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία.

Το 1902 στη Μακεδονία επιχειρήθηκε μικρή δοκιμαστική εξέγερση που προκάλεσαν οι Βερχοβιστές, η οποία απέτυχε. Τον Αύγουστο του 1903 εκδηλώθηκε η «επανάσταση του Προφήτη Ηλία» που ξέσπασε με επίκεντρο την περιοχή του Μοναστηρίου και ονομάστηκε «Ίλιντεν». Συμμετείχαν 1.200 περίπου ένοπλοι άνδρες. Στις περισσότερες πόλεις που εκδηλώθηκε το Ίλιντεν υπήρχαν πολλοί βλαχόφωνοι και σλαβόφωνοι κάτοικοι, οι οποίοι σφαγιαστήκαν ανηλεώς από τους Τούρκους είτε συμμετείχαν είτε όχι στην εξέγερση. Με την ευκαιρία του Ίλιντεν φονεύθηκαν επιλεκτικά και αρκετοί Γρεκομάνοι (=σλαβόφωνοι φανατικοί πατριαρχικοί) από τους Βούλγαρους κομιτατζήδες. Το κίνημα εξουδετερώθηκε πλήρως μετά από λίγες εβδομάδες. Μεγάλα μέρη του Κρουσόβου, του Νυμφαίου και της Κλεισούρας υπέστησαν σοβαρές καταστροφές από τους Οθωμανούς. Στο Κρούσοβο πυρπολήθηκαν 366 οικίες και 203 καταστήματα της ελληνικής συνοικίας.

Η βουλγαρική συνοικία έμεινε περιέργως ανέπαφη. Η εξέγερση του Ίλιντεν ενίσχυσε τον βουλγαρικό εθνικισμό, αλλά ήταν και αιτία για την αφύπνιση των Ελλήνων πολιτικών στην Αθήνα και την αποστολή ένοπλων σωμάτων στη Μακεδονία. Τα σώματα αυτά με την υποστήριξη των πατριαρχικών —ελληνόφωνων Μακεδόνων, αλλά και των Γρεκομάνων— διεξήγαγαν τον Μακεδονικό Αγώνα.

Ο Ίωνας Δραγούμης (γιος του πρώην υπουργού Στ. Δραγούμη) το 1902 ήταν υποπρόξενος στο Μοναστήρι και φρόντισε να οργανωθεί ως αντίβαρο στην ΕΜΕΟ μια ελληνική μυστική οργάνωση στη Μακεδονία με την ονομασία «Άμυνα». Ο Δραγούμης δρούσε μυστικά, χωρίς να έχει σχετική ενημέρωση η ελληνική κυβέρνηση.³ Τον Νοέμβριο του 1904 ιδρύθηκε στην Αθήνα το «Ελληνικό Μακεδονικό Κομιτάτο» υπό την προεδρία του Δημητρίου Καλαποθάκη, διευθυντού της εφημερίδας Εμπρός. Με τον ίδιο σκοπό ιδρύθηκε η «Μακεδονική Φιλική Εταιρεία».

Το 1904 στη Μακεδονία δρούσαν πάνω από 20 συμμορίες Βουλγάρων, οι οποίοι τρομοκρατούσαν τους πατριαρχικούς. Αρχίζαν με προπαγάνδα και απλές απειλές, αλλά ακολουθούσαν ξυλοδαρμοί ή και δολοφονίες ιερέων, δασκάλων και διακεκριμένων πολιτών που δεν ανήκαν στη βουλγαρική Εξαρχία, αρπαγές ποιμνίων, περιουσιών και πυρπολήσεις

σπιτιών. Δολοφονίες φυσικά έγιναν κι από τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές, αλλά οι Βούλγαροι είχαν αρχίσει πρώτοι. Τον Μάιο του 1904 ο εξαρχικός επίσκοπος Γρηγόριος συνάντησε μεγάλη αντίδραση από τους Καστοριανούς και τον επίσκοπο Καραβαγγέλη και δεν μπόρεσε να εγκατασταθεί στην Καστοριά. Σημαντικός οπλαρχηγός ήταν ο σλαβόφωνος οπλαρχηγός και χαρισματική προσωπικότητα, καπετάν Κώτας. Οι Τούρκοι τον συνέλαβαν μετά από προδοσία και τον καταδίκασαν σε θάνατο με απαγχονισμό. Τα δυο αγόρια του Κώττα σπούδασαν στη Σχολή Ευελπίδων της Αθήνας. Ο Παύλος Μελάς, υπολοχαγός του ελληνικού στρατού και γαμπρός του πολιτικού Στέφανου Δραγούμη, μετά από δυο δοκιμαστικές αναγνωρίσεις του χώρου, βρέθηκε για τρίτη φορά για τη Μακεδονία με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας, επικεφαλής 35 ανδρών, που ήταν Μακεδόνες, Μανιάτες και Κρητικοί, για να συντονίσει τον αγώνα εναντίον των εξαρχικών. Οι περιοδείες του Παύλου Μελά άρχισαν να τονώνουν το ηθικό των πατριαρχικών και να ενοχλούν τις βουλγαρικές ομάδες. Πολλά εξαρχικά χωριά επανήλθαν στο Πατριαρχείο.

Στις 13 Οκτωβρίου 1904 ο Βούλγαρος κομιτατζής Μήτρος Βλάχος κατάφερε να κατευθύνει τους Τούρκους πάνω στον Π. Μελά, ο οποίος τραυματίστηκε θανάσιμα, από μια μόνο βολή όπλου και πέθανε σχετικά σύντομα. Το πώς ακριβώς σκοτώθηκε ο Π. Μελάς δεν έχει διευκρινιστεί. Οι παρόντες αγωνιστές στο σημείο που σκοτώθηκε (Πύρζας, Στρατινάκης, Χατζητάσης, Ντίνας) δεν συμφωνούν στις περιγραφές τους. Η συγκίνηση από τον θάνατο του Π. Μελά ήταν πολύ μεγάλη με αποτέλεσμα να ευαισθητοποιηθούν πολλοί Έλληνες και να αυξηθούν τα ελληνικά σώματα στη Μακεδονία. Σημαντικοί Έλληνες οπλαρχηγοί στον Μακεδονικό αγώνα ήταν οι Καούδης, Κατεχάκης (Ρούβας), Τσόντος (Βάρδας), Καραβίτης, Βολάνης, Βρόντας, Πηχεών, Οθωνάιος, Μαζαράκης Κ (Ακρίτας), Μαζαράκης Αλ., Σπυρομήλιος (Μπούας), Αγαπηνός (Άγρας), Δεμέστιχας (Νικηφόρος), Γύπαρης, Μωραΐτης (Κόδρος), Κονδύλης, Γαρέφης, Βλαχάκης (Λίτσας), αλλά και άλλοι πολλοί. Αυτοί έδωσαν αποφασιστικά πλήγματα στους Βούλγαρους κομιτατζήδες και αναπτέρωσαν το ηθικό των πατριαρχικών Μακεδόνων, ελληνόφωνων και σλαβόφωνων. Οι επικεφαλής των σωμάτων αυτών ήταν εντόπιοι οπλαρχηγοί ή Έλληνες αξιωματικοί που εμφανίζονταν με ψευδώνυμο και πλαστά ατομικά έγγραφα. Οι σλαβόφωνοι της Μακεδονίας είτε ασπάζθηκαν τη βουλγαρική προπαγάνδα, είτε μαζί με τους Έλληνες πολέμησαν με φανατισμό τους Βουλγάρους κομιτατζήδες. Οι αντάρτες του Μακεδονικού Αγώνα — Έλληνες και Βούλγαροι — σε μεγάλο βαθμό δρούσαν ως τρομοκράτες. Δολοφονούσαν αντίπαλους πράκτορες, προύχοντες, δασκάλους, πληροφοριοδότες, ιερείς, και έκαιγαν θρησκευτικά βιβλία. Η βία που μεταχειρίστηκαν οι Βούλγαροι ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη και είχε προηγηθεί, οπότε η ελληνική συμμετοχή ήταν η φυσιολογική αντίδραση στη βία και την τρομοκρατία. Γενικά οι αντίπαλοι του Μακεδονικού Αγώνα απέφευγαν τις ευρείες μεταξύ τους συγκρούσεις, γιατί τότε επενέβαιναν τα οθωμανικά αποσπάσματα.

Οι Οθωμανοί διοικητές τον πρώτο χρόνο της δράσης των ελληνικών σωμάτων ενδεχομένως δεν επενέβαιναν εναντίον τους, γιατί έβλεπαν τους Έλληνες ως αντίβαρο στη βουλγαρική επαναστατικότητα. Μετά τον θάνατο του Π. Μελά αυξήθηκε πολύ το ρεύμα μετάβασης Ελλήνων αξιωματικών επικεφαλής εθελοντών για να πολεμήσουν ως αντάρτες τους

Βούλγαρους αντάρτες επονομαζόμενους κομιτατζήδες. Το Μακεδονικό Κομιτάτο συνέβαλε τα μέγιστα στην οργάνωση του Μακεδονικού Αγώνα, αρχικά χωρίς την ανάμειξη του ελληνικού κράτους και έπειτα με τη συγκαλυμμένη βοήθειά του, με πρωθυπουργό τον Γ. Θεοτόκη. Μεγάλος αγώνας έλαβε χώρα στην ελώδη λίμνη των Γιαννιτσών. Οι Έλληνες και Βούλγαροι αντάρτες κατασκεύαζαν τεχνητές νησίδες με καλύβες μέσα στον βάλτο που τις χρησιμοποιούσαν ως ενδιάστημα και ορμητήριο. Βαθμιαία οι Έλληνες απώθησαν τους κομιτατζήδες και απέκτησαν τον έλεγχο στο μεγαλύτερο μέρος της λίμνης, αλλά δεν κατάφεραν να επικρατήσουν ολοκληρωτικά. Ο καπετάν Άγρας προσπάθησε να πάρει με το μέρος του μερικούς κομιτατζήδες που του φάνηκαν να είναι αμφιρρέποντες, αλλά αυτοί τον ξεγέλασαν και τον σκότωσαν.

Από το 1906 άρχισε η ζυγαριά να γέρνει υπέρ των Ελλήνων και να χάνουν έδαφος οι Βούλγαροι. Ήδη το καλοκαίρι οι Έλληνες αριθμούσαν 1.500 αντάρτες (70 με 80 σώματα). Το 1908 η ελληνική υπεροχή, ιδίως στη σημερινή ελληνική Μακεδονία, ήταν σχεδόν καθολική σύμφωνα με τον Douglas Dakin. Το 1908 πραγματοποιήθηκε η επανάσταση των Νεοτούρκων οι οποίοι έδιναν υποσχέσεις για δημοκρατικές διαδικασίες σε όλους τους κατοίκους της οθωμανικής αυτοκρατορίας, δημοκρατικό Σύνταγμα, συμμετοχή μη Τούρκων στην Εθνοσυνέλευση και γενική αμνηστία, οπότε ο Μακεδονικός Αγώνας διακόπηκε. Πραγματοποιήθηκαν τότε στη Θεσσαλονίκη συγκεντρώσεις του κόσμου σε πλατείες και εκφωνήθηκαν λόγοι που γέμιζαν ενθουσιασμό το πολυεθνικό ακροατήριο. Σύντομα όμως αποδείχθηκε ότι οι Νεότουρκοι εθνικιστές είχαν ως σκοπό να ανήκει «η Τουρκία στους Τούρκους» και οι λοιποί κάτοικοι της οθωμανικής αυτοκρατορίας έπρεπε να εξωθηθούν σε αποχώρηση από τα τουρκικά εδάφη (εθνοκάθαρση) ή και να δολοφονηθούν (γενοκτονία).

Με τον Μακεδονικό Αγώνα υποστηρίχθηκε σθεναρά η Ελληνικότητα της Μακεδονίας και η θρησκευτική παραμονή της κάτω από τη σκέπη του οικουμενικού Πατριάρχη. Με τους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913, που ακολούθησαν τέσσερα χρόνια αργότερα, απελευθερώθηκαν η Μακεδονία και η Ήπειρος και διπλασιάστηκε η έκταση της Ελλάδας.